

Sygn. akt *XVII AmC 849/16*

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 kwietnia 2017 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

w składzie:

Przewodniczący: SSO Witold Rękosiewicz
Protokolant: sekretarz sądowy Magdalena Brzezińska

po rozpoznaniu w dniu 4 kwietnia 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. Z., P. P., Z. N., P. M., D. K., J. M., S. L., A. M., K. P., T. K., M. F. i A. W.**

przeciwko **(...) spółka akcyjna z siedzibą w Ł.**

o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone

1. Uznaje za niedozwolone i zakazuje (...) S.A. z/s w Ł. wykorzystywania w umowach z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

(...) S.A. zastrzega sobie prawo do zmiany niniejszego regulaminu”.

2. Zasądza od (...) S.A. z/s w Ł. na rzecz A. Z., P. P., Z. N., P. M., D. K., J. M., S. L., A. M., K. P., T. K., M. F., A. W. kwoty po 5 zł (pięć) tytułem kosztów zastępstwa procesowego oraz kwoty po 10 zł (dziesięć) tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu zażaleniowym.

3. Obciąża (...) S.A. z/s w Ł. kwotą 600 zł (sześćset) tytułem stałej opłaty sądowej od pozwu i nakazuje pobranie tej kwoty od pozwanego rzecz Skarbu Państwa - Kasa Sądu Okręgowego w Warszawie.

4. Zarządza publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt (...) S.A. z/s w Ł..

SSO Witold Rękosiewicz.

Sygn. akt XVII AmC 849/16

UZASADNIENIE

Powodowie A. Z., P. P., Z. N., A. M., P. M., D. K., J. M., S. L., K. P., T. K., M. F., A. W. wnosili o uznanie za niedozwolone i zakazanie pozwanemu (...) S.A. w Ł. wykorzystywania w obrocie z konsumentami postanowienia wzorca umowy o treści:

(...) S.A. zastrzega sobie prawo do zmiany niniejszego regulaminu”, zawartego w Regulaminie sklepu internetowego, oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu powodowie wskazali, że regulamin sklepu internetowego powoda ma charakter umowy adhezyjnej, a treść wykorzystywanego przez powoda wzorca umownego regulaminu nie podlega negocjacji z konsumentami. W części regulaminu pod nazwą Postanowienia końcowe w pkt 3 zamieszczona jest powołana w pozwie klauzula, która, zdaniem powodów, stosownie do treści art. 385³ k.c. stanowi niedozwolone postanowienie umowne. Powodowie wskazali, że do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone pod pozycją 5189 jest wpisane postanowienie o treści tożsamej z zakwestionowaną w pozwie klauzulą. W celu wykazania stosowania przez pozwanego kwestionowanego postanowienia strona powodowa złożyła tzw. zrzut z ekranu strony internetowej według stanu na dzień 23 maja 2013 r. obejmujący fragment regulaminu zawierający sporne postanowienie.

W odpowiedzi na pozew, pozwany wniósł o odrzucenie pozwu, ewentualnie o oddalenie powództwa i zasądzenie od powodów kosztów postępowania według norm przepisanych lub nieobciążanie pozwanego kosztami procesu na zasadzie art. 102 k.p.c.

Powołał się na orzeczenia Sądu Najwyższego i Sądu Apelacyjnego w Warszawie dotyczące rozszerzonej prawomocności wyroku (art. 479⁴³ k.p.c.) uzasadniające odrzucenie pozwu uwagi na powagę rzeczy osądzonej (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.). Podniósł, że powodowie reprezentowani przez jednego pełnomocnika wnieśli łącznie przeciwko pozwanemu 72 pozwy. Stwierdził, iż takie działanie budzi wątpliwości co do rzeczywistych intencji strony powodowej w przedmiocie ochrony interesów konsumentów. Zdaniem pozwanego postępowanie pełnomocnika powodów jest sprzeczne z treścią art. 5 k.c. i wskazuje na nadużycie prawa przez stronę powodową (odpowiedź na pozew k.13).

Pozwany oświadczył, że w listopadzie 2013 r. usunął kwestionowane postanowienie z regulaminu i od żaden konsument nie był narażony na zakupy przy wykorzystywaniu regulaminu powołanego przez powodów. Na tej podstawie pozwany uznał, że z punktu widzenia ochrony interesów konsumentów wytoczenie pozwów było bezzasadne. Wskazując na swoje postępowanie i postawę wobec roszczenia powodów pozwany stwierdził, że strona powodowa uzyskalaby zaspokojenie swoich roszczeń bez wytoczenia powództwa. Zdaniem pozwanego przedstawione okoliczności uzasadniają wniosek o przyznanie mu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił następujący stan faktyczny.

Pozwany (...) S.A. w Ł. w ramach działalności gospodarczej prowadzi sprzedaż towarów za pośrednictwem sklepu internetowego. W stosunkach z konsumentami pozwany do listopada 2013 r. wykorzystywał wzorzec umowy regulaminu, który zawierał kwestionowane w pozwie postanowienie o treści:

(...) S.A. zastrzega sobie prawo do zmiany niniejszego regulaminu”

Powyższe okoliczności nie były sporne między stronami.

Na podstawie dokonanych ustaleń Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

W odpowiedzi na pozew pozwany nie zaprzeczył, że w prowadzonej działalności gospodarczej wykorzystywał wzorzec umowy pod nazwą Regulamin, w którym znajdowało kwestionowane przez powodów postanowienie. Nie zarzucił także niezgodności treści przywołanej w pozwach klauzuli z treścią stosowanego przez nich wzorca umownego. Mając powyższe na uwadze Sąd, na podstawie art. 230 k.p.c. uznał te okoliczności za przyznane. W odpowiedzi na pozew pozwany oświadczył ponadto, że od listopada 2013 r. zaprzestał wykorzystywania wzorca umownego zawierającego kwestionowane postanowienie. W świetle złożonego przez pozwanego oświadczenia, przy uwzględnieniu treści art. 479⁴⁰ k.p.c. oraz okoliczności, iż powodowie wnieśli pozwy najpóźniej w dniu 9 października 2013 r. (data prezentaty sądu na oryginale pozwu k.2) uznać należało, że fakt zaprzestania stosowania kwestionowanego postanowienia wzorca umownego po wniesieniu pozwu nie budził wątpliwości Sądu i nie miał wpływu na treść wyroku w sprawie. Wobec dokonanych ustaleń Sąd oddalił wnioski pozwanego o dopuszczenie dowodów ze zrzutu z ekranu ze strony internetowej oraz dowodu z przesłuchania członka zarządu pozwanej spółki na okoliczność zaprzestania stosowania kwestionowanego postanowienia.

Zdaniem Sądu w sprawie nie było też celowe uwzględnienie pozostałych wniosków dowodowych pozwanego. Podejmowane przez powodów w porozumieniu ze Stowarzyszeniem (...) działania, jako znane Sądowi z urzędu, nie wymagają dodatkowego dowodzenia. W prowadzonym postępowaniu okoliczność, że działanie powodów nie zmierzało do ochrony interesów konsumentów nie miało jednak znaczenia dla oceny, czy kwestionowane postanowienie spełniało wymienione w art. 385¹ §1k.c. przesłanki klauzuli niedozwolonej. Mogło mieć wyłącznie wpływ na zastosowanie w sprawie przepisów dotyczących obciążenia strony przegrywającej spór kosztami zastępstwa procesowego.

Z uwagi na treść dotyczącego nin. sprawy postanowienia Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 14 kwietnia 2016 r., sygn. akt VI Acz 4339/14 (k.60), a w szczególności powołaną w uzasadnieniu tego postanowienia S.A. uchwałą Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., sygn. akt III CZP 17/15 w sprawie nie było też podstaw do odrzucenia pozwów.

W świetle powyższego wskazać należało, iż w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone przedmiotem oceny Sądu jest, czy zawarte we wzorcu, kwestionowane w pozwie postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz czy skutkiem tego dochodzi do rażącego naruszenia interesów konsumentów. Nie dotyczy to jednak postanowień regulujących główne świadczenia stron, jak cena lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Decydujące znaczenie dla abuzywności tych postanowień ma fakt, czy zostały uzgodnione w sposób indywidualny. W przedmiotowej sprawie, jak wskazano w pozwie, nie mamy do czynienia z uzgodnieniem indywidualnym.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. przesłankami abuzywności postanowień wzorca umownego jest ponadto ich sprzeczność z dobrymi obyczajami i rażące naruszenie interesów konsumenta. Istotą dobrych obyczajów jest szeroko rozumiany szacunek dla drugiego człowieka. W stosunkach z konsumentami powinien wyrażać się on właściwym informowaniem o wynikających z umowy uprawnieniach, niewykorzystywaniem uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty przy zawieraniu umowy i jej realizacji, rzetelnym traktowaniu konsumenta jako równorzędnego partnera umowy. Za sprzeczne z dobrymi obyczajami można więc uznać działania zmierzające do niedoinformowania, dezorientacji, wywołania błędnego przekonania u konsumenta, wykorzystania jego niewiedzy lub naiwności, ukształtowania stosunku zobowiązaniowego w sposób niezgodny z zasadą równorzędności stron (tak M. Ś. – Wzorce umowne s. 360). Chodzi więc o działanie, które potocznie określane jest jako nieuczciwe, nierzetelne, odbiegające in minus od przyjętych standardów postępowania.

Klauzula generalna wyrażona w art. 385¹ § 1 k.c. uzupełniona została listą niedozwolonych postanowień umownych zamieszczoną w art. 385³ k.c. Obejmuje ona najczęściej spotykane w praktyce postanowienia umowne uznane za sprzeczne z dobrymi obyczajami i zarazem rażąco naruszające interesy konsumenta. Ich wspólną cechą jest nierównomierne rozłożenie praw, obowiązków czy ryzyka między stronami prowadzące do zachwiania równowagi kontraktowej. Są to takie klauzule, które jedną ze stron (konsumenta) z góry w oderwaniu od konkretnych okoliczności stawiają w gorszym położeniu. Zawarte w art. 385³ k.c. wyliczenie to ma charakter niepełny, przykładowy i pomocniczy. Jego funkcja polega na tym, że zastosowanie we wzorcu umowy postanowień odpowiadających wskazanym w katalogu ma znacząco ułatwić wykazanie, że spełniają one przesłanki niedozwolonych postanowień umownych objętych klauzulą generalną art. 385¹ § 1 k.c. W razie wątpliwości ciężar dowodu, że dane postanowienie nie spełnia przesłanek klauzuli generalnej spoczywa na przedsiębiorcy – art. 385¹ § 4 k.c. Aby uchylić domniemanie, iż klauzula umowna, zgodna z którąś z przykładowych klauzul wymienionych w art. 385³ k.c. jest niedozwolonym postanowieniem umownym należy wykazać, że została ona uzgodniona indywidualnie lub, że nie kształtuje praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając ich interesy mimo swego „niedozwolonego” brzmienia tzn. nie spełnia przesłanek z art. 385¹ § 1 k.c. . Dopiero po wykazaniu tej drugiej okoliczności może dojść do uchylenia domniemania abuzywności.

Jak już wyżej wskazano, sam fakt zamieszczenia przez pozwanego w regulaminie spornego postanowienia i wykorzystywania go w prowadzonej działalności gospodarczej przy zawieraniu umów z konsumentami w dacie

wniesienia pozwu nie był w odpowiedzi na pozew kwestionowany i wobec przedstawionych wyżej okoliczności nie budził wątpliwości Sądu. Dokonując w tej sytuacji oceny kwestionowanej klauzuli podkreślić należy, iż prowadzona przez sąd ochrony konkurencji i konsumentów, na podstawie art. 479³⁶ k.p.c. kontrola postanowienia wzorca umowy dotyczy literalnej treści kwestionowanego postanowienia.

W ocenie Sądu kwestionowane postanowienie upoważnia kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany postanowień zawartej przez strony umowy i stawia konsumenta w sytuacji przymusowej, zmuszając go do bezwarunkowej akceptacji wszystkich klauzul regulaminu sklepu internetowego, w tym również wskazanego postanowienia, jeżeli chce złożyć zamówienie na dostarczenie oferowanego przez pozwanego produktu. Zdaniem Sądu treść kwestionowanego postanowienia może wywołać u konsumenta, zawierającego z pozwanym umowę błędne wyobrażenie, iż po złożeniu zamówienia jest zobowiązany do podporządkowania się treści postanowień regulaminu bez względu na wynikające z tego dla niego konsekwencje, w tym również na zaakceptowanie wszelkich wprowadzonych przez pozwanego przedsiębiorcę dowolnych zmian regulaminu. Zamieszczenie we wzorcu umownym wskazanego postanowienia jest przejawem nadużywania przez przedsiębiorcę uprzywilejowanej pozycji profesjonalisty oraz wykorzystywania braku wiedzy i doświadczenia konsumentów w celu jednostronnego narzucenia im postanowień umowy, które mogą w niekorzystny sposób kształtować ich pozycję w ramach zawartej z przedsiębiorcą umowy. Narzucenie konsumentom wymienionego postanowienia w rażący sposób narusza ich interesy i wywołuje skutek w postaci ukształtowania praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Narusza też w rażący sposób zasadę równości podmiotów stosunku cywilnoprawnego i z góry stawia konsumenta w pozycji słabszej strony umowy. Nie można bowiem wykluczyć, że znajdujący się w sytuacji przymusowej konsument będzie zmuszony do złożenia zamówienia i akceptacji w ten sposób wykorzystywanego przez pozwanego regulaminu mimo, że w innym wypadku nie zdecydowałby na podjęcie decyzji o złożeniu zamówienia.

Ponadto kwestionowana klauzula w brzmieniu wskazanym w pozwie spełnia przesłanki postanowienia niedozwolonego wymienionego w art. 385³ pkt 10 k.c., który wskazuje, że w razie wątpliwości uważa się, iż niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które uprawniają kontrahenta konsumenta do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w tej umowie.

Zgodnie z art. 384 § 1 k.c., ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przed zawarciem umowy. W przypadku wzorców w postaci elektronicznej – takich jak regulamin sklepu internetowego pozwanej – chodzi o jego udostępnienie drugiej stronie przed zawarciem umowy w taki sposób, aby mogła ona wzorzec ten przechowywać i odtwarzać w zwykłym toku czynności (art. 384 § 4 k.c.). Jeżeli warunek powyższy jest spełniony, wzorzec umowy jest wiążący w nawiązanym stosunku prawnym, to znaczy kształtuje prawa i obowiązki jego stron.

Oczywistym jest, że pozwany ma prawo do zmiany wzorca umowy, którym posługuje się przy sprzedaży. Zmieniony wzorzec, w szczególności określający warunki transakcji nie może jednak budzić skutków prawnych w odniesieniu do umów zawartych w oparciu o wcześniejszą wersję wzorca. Brak zawiadomienia konsumenta, że skutki prawne tej zmiany nie mają zastosowania do umów zawartych przy użyciu wcześniejszej wersji wzorca umowy, jest przejawem przekroczenia dobrych obyczajów i formą dezinformacji konsumenta co do jego praw. W świetle obowiązujących przepisów w przypadku czynności prawnych o charakterze jednorazowym niedopuszczalna jest zmiana zawartej umowy poprzez zmianę wzorca bez zgody drugiej strony i powiadomienia jej o przysługujących z tego tytułu uprawnieniach. Jeżeli więc konsument, zawiera umowę sprzedaży przy użyciu wzorca umowy sformułowanego przez pozwanego, zawarta umowa musi zostać wykonana na warunkach ustalonych w tym wzorcu np. regulaminu sklepu. Wszelkie zmiany jakie sprzedawca wprowadzi później do regulaminu nie będą wiązały konsumenta, a zmieniony wzorzec umowy może odnosić się tylko do transakcji przyszłych.

Odnosząc się do podniesionego przez pozwanego zarzutu nadużycia prawa podmiotowego należy zauważyć, iż zgodnie z art. 5 k.c. nie można czynić ze swego prawa użytku który byłby sprzeczny ze społeczno gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Odwołanie się do konstrukcji nadużycia prawa i udzielenie

ochrony stronie dotkniętej nadużyciem prawa wymaga stosownie do treści art. 5 k.c. spełnienia trzech zasadniczych przesłanek - istnienia uprawnienia, które zostanie nadużyte, czynienie z niego użytku oraz sprzeczność tego użytku z kryteriami nadużycia prawa. Zdaniem Sądu w przypadku gdy kwestionowane postanowienie wzorca umowy spełnia przesłanki postanowienia niedozwolonego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. okoliczność, że strona powodowa wytacza powództwa kierując się również innymi przesłankami niż ochrona interesów konsumentów, pozostaje bez wpływu na merytoryczną ocenę abuzywnego charakteru kwestionowanego postanowienia wzorca umownego.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności Sąd Okręgowy uznając, iż kwestionowane postanowienie wzorca umownego stosowanego przez pozwanego spełnia przesłanki klauzuli niedozwolonej (art. 385¹ § 1 k.c.) zakazał jego wykorzystywania w obrocie (art. 479⁴² § 1 k.p.c.).

O obciążeniu pozwanego stałą opłatą sądową od pozwu orzeczono na podstawie art. 26 ust. 1 pkt 6 w zw. z art. 113 ust. 1 oraz art. 96 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. nr 167, poz. 1398).

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 k.p.c. stosownie do wyniku sporu. Mając jednak na uwadze, że nakład pracy pełnomocnika powodów konieczny do sporządzenia pozwów był znikomy, Sąd ustalając wysokość należnych powodowi kosztów zastępstwa procesowego uwzględnił przepis art. 102 k.p.c.

Na koszty zastępstwa procesowego złożyła się stawka minimalna za prowadzenie sprawy w postępowaniu zażaleniowym przed sądem apelacyjnym w kwocie 120 zł (§ 13 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2002 r., nr 163, poz. 1348 ze zm.) w związku z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800)), oraz stawka minimalna w postępowaniu o uznanie postanowień wzorca umowy na niedozwolone w kwocie 60 zł (§ 18 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2002 r., nr 163, poz. 1348 ze zm.) w związku z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 r., poz. 1800)).

Publikację prawomocnego wyroku w Monitorze Sądowym i Gospodarczym na koszt pozwanego zarządzono na zasadzie art. 479⁴⁴ §1 k.p.c.

SSO Witold Rękosiewicz.